Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De iustistia et iure - Cod. Ettenheim-Münster 197

Bach, Iacobus

[S.l.], 1636

Sectio II.

urn:nbn:de:bsz:31-117148

indigentiam noã huius individui & alia eiusmodi, de quibus n̄ p̄t dari una regula clara & utilis & ideo dicitur medium rãis hoc ē, inveniendum per attentam consideratõem & operatõem raõis.

Infero ultimo Iustitiam n̄ ēē virtutem intellectualem sed ex illarum numero quæ resident in voluntate, n̄ hr̄ e. pro obiecto verum quatenus verum, sed bonum ut bonum, hoc ē, honestatem servandi illæsum Ius alterius quæ honestas allicit voluntatem ad sui amorem & ex hoc amore procedunt actus absoluti & efficaces circa idem obiectu.

SECTIO II.

Inter quos personas posit intercedere Iustitia propriè dicta?

Dubitari p̄t primo de Deo erga hoĩes an in Deo sit virtus Iustitiæ commutativæ qua obligari poĩt erga hoĩes vel erga aliam creaturam? De hoc tñ dixi late disp. 3. de Incarnatõe ubi partem negantem asserui.

2do dubitari p̄t de hoĩe erga Deum an scilicet hoĩo ex virtute Iustitiæ poĩt obligari ad reddendum aliquid Deo? de hoc etiam dixi late dicta disp. 3. ubi partem affirmantem probavi.

3tio dubitari p̄t de Angelis inter se an poĩnt sibi invicem aliquid ex Iustitia debere. P. Vasquez 1ma 2dæ disp. ult. num. 9. negat, alij tñ probabilius affirmant quibus consentit P. Suar. in opusc. Theolog. disp. de Iustitia sect. 2. num. 8. & ptr: q̃a n̄ apparet cur Angelus secundum suam naãm n̄ poĩt imponere falso alteri Angelo aliquod crimen, item revelare aliquod secretum contra alterius voluntatem, item contumeliosè alium tractare & alia similia facere quæ procul dubio ptinent ad naãm Iustitiæ. deinde Deus, qui supremus Dñus ē potuisset aliquem Angelum constituere Dñum alicuius rei corporeæ quam si postea aliquis Angelus usurparet vel destrueret invito Dño, n̄ video quid deest ad propriam iniustitiam.

Si verò Angeli compararentur cum hoĩbus, oẽs fere concedunt poẽ Angelum habere debitum Iustitiæ erga hoĩem. ita Suarez & Vasquez ubi sup. quibus accedit Lurtius Turrianus in præs. disp. 5. dub. 2. num. 8. q̃d idem etiam raõibus probari p̄t quibus probatum

ē de

ē de Angelis inter se.

Deniq. in hoīe poē eē debitum Iustitiæ erga Angelu[m] negat Turrianus ibi num. 7. imo et Suarez ubi sup. sed consequenter videtur ad doctrinam eiusdem Suarez et nram qd posst hoies committere veram et propriam iniuriam contra Angelum, contumelia et vel famæ detractione etiam apud hoies lædere honorem et bonam existimaõem Angeli apud hoies invito ipso Angelo. Et n minus eēt contra Iustitiam quam detractio qua læditur bona existimaõ alicuius hois mortui, n e. hnt iam commercium nobiscum magis hoēs mortui quam Angelus, et tn nemo liberabit a debito restituendi eum qui defunctorum existimaõi detrahit. Et

Quarto dubitatur de patre erga filium et de filio erga patrem an habeat debitum aliqd Iustitiæ. negant plures Caietanus sup. q. 57. Valentia in præs. q. disp. 5. q. 1. p. 2. et alij, quia inter patrem et filium n datur in rigore alteritas seu diversitas quanta ad Iustitiam requiritur, nam filius videtur eē pars patris et quasi alter ipse, cui sentiæ favere videtur S. Thomas dicta q. 57. art. 4. et Ates 5 Ethic. cap. 6. alij tn plures affirmant, Sotus, Bannes, Molina, Suarez, Vasquez quos affert et sequitur Rebellus in præs. 1. parte lib. 1. q. 2. sect. 5. et Turrianus in præs. disp. 5. dub. 2. neq e. minus tenetur filius restituere quod furatus ē Patri vel eius famam quam læsit quam si eēt extraneus.

Possunt hæ duæ sentiæ ita conciliari, ut prima loquatur de patre et filio quatenus pater et filius st. 2da vero de illis quatenus proximi et quatenus duo hoies st. in primo sensu n fundant debitum Iustitiæ sed pietatis, nam pater ut pater debet filium alere, gubernare, educare etc, filius ut filius debet patri amorem, reverentiam, obedientiam, subleuaõem etiā quando pater indiget. hæc a. neuter debet ex Iustitia quatenus tales st, coeterum ut duo hoies st debent etiam sibi inuicem n violare ius alter alterius neq in honore, neq in vita, neq in fortunis etc, et hoc ē debitum propriæ Iustitiæ.

Hinc fit primo patrem qui n aluit filium prout tenebatur n debere restituere postea alimenta illa, sed satis erit alere in posterum. filius item qui n obediuit patri vel n succurrit ei in gravi necessitate n tenetur aliquid ei restituere licet peccaverit contra 4tum præceptum Decalogi. Sequitur 2do Patrem detrahentem famæ sui filij peccare contra Iustitiam et teneri restituere, quia in illo genere bonorum filius retinet ius contra patrem sicut

contra

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

contra alios hoies. item filius qui furatur aliquid notabile a patre peccat contra iustitiam & tenetur restituere. imo pater etiam qui aliquid furatur a filio emancipato vel etiam a n emancipato de ys bonis quorum dominium & usus ptinet ad filium n minus peccat contra iustitiam & tenetur restituere. Sequit 3tio filium qui vulnerat patrem vel contumelijs afficit peccare contra iustitiam & contra pietatem. contra iustitiam quidem, qa hoc pater vt hoo e hz iura aduersus oes hoies; contra pietatem vero, qa vt pater e hz peculiare ius aduersus filium tanquam aliquid sui, postea vero restituere tenetur filius ex damno accepto n quidem ex debito pietatis sed ex debito iustitiæ. Sequit 4to filium debere in confessione explicare hanc circumstantiam si occidit, si vulneravit, si contumelijs affecit, si odio habuit patrem, qa peccavit n solum contra iustitiam vel charitatem quæ obligat versus proximos, sed etiam contra pietatem. ita Navarrus, Angelus, Armilla, & alij quos affert & sequitur Azor. 2. parte. lib. 2. cap. 2. q. 2. Emanuel Sà verbo Confessio num. 24. & alij. Cæterum in furto n oportet regulariter explicare illam circumstantiam, vt notat bene Molina tom. 3. de iustitia disp. 7. circa finem. ratio a. e, qa furtum regulariter n opponitur graviter contra virtutem pietatis seu contra id qd filius vt filius debet peculiariter patri, inhonoratio vero seu contumelia, vulneratio, odium, & similia opponuntur graviter contra reverentiam & amorem parentibus debitum.

Dices: furtum grave infert malum patri & opponitur amori quem filius patri debet, nam sicut desiderare malum grave patri e contra amorem illi debitum, a fortiori erit contra illum amorem inferre patri aliquid grave damnum, & per consequens debebit illa circumstantia explicari in confessione. Rº attendendo præcise ad illud malum qd per furtum patri infertur n semper opponit graviter parenti amori parentibus debito, n e. infertur ex odio, vt supponitur, & aliunde illud damnum patris n e maius quam bonum & commodum adveniens filio ex illo furto, n ergo arguitur notabiliter defectus amoris erga patrem pp illud damnum.

Dices: adhuc illud damnum qd infertur patri e tale qd sufficeret ad reddendum grave verum furtum in ratione furti (: loquimur e. de furto gravi :) & infertur damnum grave, nam pp damnum leve n eet iniuria gravis. Rº illud furtum n ee iniuriam gravem semper pp illud malum qd infert deinde præsenti, sed pp malum grave qd sequeretur si n prohiberetur graviter illud furtum. sicut pollutio voluntaria n semper infert

grave

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

gefördert durch Baden-Württemberg

grave damnum proli, semper tn prohibetur graviter, qa redunda=
ret in maximum prolis detrimentum si aliquando eet licita.
sic etiam n semper furtum affert grave damnum Dno absolutè,
si e. nunquam nisi semel in vita auferretur a te per furtum
4 Julij v: g: n agre illud ferres, semper tn affert malum grave fun=
damentaliter, & ideo semper Dnus e raõabiliter invitus, qa si li=
ceret auferre 4 Julios v: g: sequeretur maximum detrimentũ
in fortunis, ideo dicitur afferre semper damnum grave.
hoc tn n sufficit vt raõe hujus damni opponatur graviter contra
amorem debitum patri, qa quamvis ex eo qd liceret fur=
tum sequeretur damnum gravissimum patri, ex eo tn qd furtum
hoc fiat hic e nunc illicitè, n sequitur illud grave damnum patri,
sicut neq ex una pollutione illicita sequitur grave damnum sem=
per proli, sequeretur tn si eet licita:

Dixi tn n semper opponi graviter amori debito patri,
qa n nego hoc aliquando graviter opponi v: g: si filius furaretur
patri tantam substiæ partem vt pater reduceretur ad egestatem,
vel hoc de caã multum pateretur circa statum e conditionem
suam, tunc dicerem filium peccasse graviter etiam contra pieta=
tatem & debere explicare circumstantiam illam in confessione.

Dices iterum: per illud furtum peccat hoc graviter
n solum contra Justitiam, sed etiam contra charitatem Dei cui
etiam graviter adversatur & a fortiori peccat graviter contra
amorem patri debitum cui magis immediatè opponitur. Rõ
negando conseq: raõ differentiæ e qa in ordine ad Deum attendit
etiam præceptum grave Dei prohibentis furtum, quare fur eo ipso
contemnit graviter authoritatem Dei pro nihilo ducens in ocu=
lis Dei oia videntis ejus grave præceptum violare, qd sane raõabiliter
reddit Deum aversum, qa graviter offendit Dei divinitatem, hæc
a. oia cessant in patre; qd si pater prohiberet etiam graviter filio
illud furtum & ipso patre contradicente adhuc filius coram ipso fura=
retur prævidens gravem offensionem patris & raõabilem indignaõem,
tunc n mirum qd furtum contineret etiam malitiam gravem contra
reverentiam & amorem patri debitum.

Dubitatur 5to de Dno erga servum & servo erga
Dnum an habent debitum Justitiæ? in hoc puncto e eadem di=
versitas sententiarum quæ in præcedenti, sed ex dictis de patre & filio
pt etiam hoc dubium definiri, nam si comparentur Dnum & servum
inter se quatenus duo hoies st, n e dubium qnin sint capaces Justi=
tiæ, si verò comparentur quatenus Dnus & servus st n datur ipsos

obli=

obligat Iustitiæ saltem civilis. Prima pars ē comis ē constat, quia Dnus detrahens vel falso imponens aliquod crimen servo vel ipsum mutilans aut occidens peccat procul dubio graviter contra Iustitiam, & econtra servus si hæc faciat contra Dnum. item si ex voluntate Dni servus hat bona aliqua n poćt Dnus illa sibi usurpare sine iniustitia. sic etiam passim paciscitur Dnus cum servo circa eius redemptionem vel circa alia quæ pacta tenetur uterque observare ex Iustitia, quia in his oibus considerantur ut duo hoies sit.

2da verò pars intenditur a S. Thoma & ab Arte reip. dicentibus servum comparari ut aliquid Dni seu ut instrum ipsius Dni, atque adeo n fundare debitum Iustitiæ, hoc autem intelligendum ē formaliter, nam Dnus ut Dnus debet gubernare ē alere servum, hoc vero n ē debitum Iustitiæ, n ē obligat ad restitutionem si forte hodie Dnus n præbuit alimenta debita servo, ē ideo S. Thomas dicto art. 4. potissimum agit de Dno erga servum n de servo erga Dnum, ut patet ex solutione ad primum ubi non dicit n eē in servo Iustitiam erga Dnum, sed in Dno n eē erga servum, ē idem observari potest in Artis 5. Ethic. cap. 6 & lib. 8. cap. 11. ubi semper negat Iustitiam Dni ad servum, nunquam a servo ad Dnum.

Ceterum loquendo etiam de servo erga Dnum formaliter licet revera sit virtus obligans servum ad reddendum Dno id quod ex servitute debet, n tn ht eam Iustitiæ conditionem quæ alibi requiritur, n ē obligat servum ad restitutionem, quia si hodie servus n laborat nec Dno obedit n tenetur cras restituere aliquid pro labore hodierna, quia servus si perfecte servus ē n ht aliquid proprium ex quo possit proprie restituere, dixi si perfecte servus ē, quia si aliunde haberet aliquid proprium iam ex ea parte n esset perfecte servus, ē tunc teneretur restituere n ut servus sed ut homo ex ea parte differt, nisi forte excusaretur eo quod Dnus n iniunxisset illi laborem hodiernum ex debito Iustitiæ sed solum ex obedientia vel ex alio capite. Ceterum quoad rem ipsam n videtur negari posse in servo erga Dnum peccatum iniustitiæ quando iniuste fugerat a Dno vel quando interpellatus a Dno ut Dno n laboraret in vinea, nam sicut famuli qui ex contractu se obligant ad serviendum per mensem peccant contra Iustitiam si n serviant, ita servus qui v: g: se per totam vitam vendidit accepto pretio tenetur ex Iustitia implere ē observare contractum, n ... differt ab illo alio famulo nisi quod sit famulus perpetuo obligatus; excusatur tn, ut dixi, a restitutione quatenus servus ē, quia nihil iam ht nec potest amplius habere quod possit dare

Dno,

Dño iam oïa quæ ht & oes eius actiones sūt etiam Dni, qd si aliquas ht liberas iam n restituet fōaliter vt servus sed vt liber, & ideo dixi supra inter servum & Dnum n dari Iustitiam civilem, hoc ē, illam quæ respicit Ius politicum, de quo curant leges civiles, & de cuius transgressione agitur in iudicio. In quo sensu illigit Arium Trebellg vbi sup. num. 33. & colligit ex ipsius verbis, qd quidem Ius civile seu forense n ē inter Dnum & servum, cum Dng hat potestatem dominativam ad gubernandam familiam & ad imperandum servis independenter a iudicio forensi.

Dubitatur vltimo de vxore erga maritum & marito erga vxorem an hant debitum Iustitiæ; & quidem oēs fatentur magis ēē inter ipsos maiōm Iustitiæ etiam in bonis fortunæ quam inter servum & Dnum vel inter filium & patrem, nam servg antiqug & filig de iure antiquo nihil habere poterat qd n acquireret Dno vel patri, vxor. a. multa ht ita sibi propria vt n poss vir illa vsurpare sine vxoris iniuria. datur ergo inter ipsos Iustitia licet pp connexionem coniugij, qua videtur iam n ēē duo sed vna caro, videatur aliquomodo deficere rigor ipse alteritatis, & per consequens deficere aliquantulum rigorosa Iustitia.

SECTIO III

De divisione Iustitiæ in commutativam & distributivam.

Prima & celebris divisio Iustitiæ ē in commutativam & distributivam, de qua divisione agit S. Thomas in præs. q. 61. Commutativa ē quæ versatur in commutaoibg & contractibus. Distributiva quæ distribuit commoda vel opera coïa inter partes coïtatis. Circa hanc divisionem multa st apud Theologos controversa. Primum vtrum Iustitia distributiva exigat semper plures personas quas comparet inter se vt fiat distributio iusta. Negat P. Suarez dicto opusc. de Iustitia sect. 3. num. 8. quem sequitur Rebellus in præs. 1. parte. lib. 1. q. 3. num. 16. qa quando vacat tm vnum beneficium v: g: vel vna cathedra, non distribuitur inter plures, & tn si detur digniori ē actg Iustitiæ distributivæ. 2do si vng solg concurrat qui in concursu postulet beneficium, tunc nulla fit distributio vel comparaō inter plures, & tn